

İSLAM'DA İLİM VE CAHİLİYET

Bismillâhirrahmânirrahîm.

el-Hamdü li'llâhi Rabbi'l-âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ-seyyidi'l-evvelîne vel-âhirîn ve men tebahû bi-ihsânin ilâ yevmid-dîn. Emmâ ba'd:

Aziz mü'min kardeşlerim!

Allah cümlemizden razı olsun. Ömrümüzü rızasına uygun geçirmeyi nasip eylesin. Dinde ve dünyada ve âhirette âfiyet ve saadet ehlinden olmamızı nasip eylesin. Çok farklı bilgiler vardı. Biz bu toplantının yarın olacağını söylemiştik, olmasını söylemiştik. Ama siz toplanmışsınız, biz de yatsı namazını kıldıktan sonra buraya sizin topluluğunuza yetişmek için gayret ettik. Allah razı olsun.

Bu toplantımızı; Efendimiz, rehberimiz, önderimiz, şefaatçimiz, numune-i imtisalimiz, rehberimiz Muhammed-i Mustafâ *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin hadîs-i şerîflerini okumak ve onların üzerine konuşmakla geçirmek istiyorum.

a. İslam İlim İle Ayakta Duracaktır

أَشَدُّ النَّاسِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَمَكَنَهُ طَلَبُ
الْعِلْمِ فِي الدُّنْيَا فَلَمْ يَطْلُبْهُ وَرَجُلٌ عَلَّمَ عِلْمًا فَاَنْتَفَعَ
بِهِ مَنْ سَمِعَهُ مِنْهُ دُونَهُ

Eşeddü'n-nâsi hasreten yevme'l-kiyâmeti racülün emkenehû talebü'l-ilmî fi'd-dünyâ fe lem-yatlübhu ve racülün alleme ilmen fe'ntefea bihî men semiahû minhü dûneh.

İlim ile ilgili bir hadîs-i şerîf. Enes *radiyallahu anh'ten* rivayet edilmiş. Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretleri pek çok hadîs-i şerîflerinde bizleri, müslümanları, mü'minleri, kendisine inanıp tâbi olanları, ilim öğrenmeye sevk etmiştir, teşvik etmiştir. Çünkü ilim; *el-ilmü îmâdü'l-İslâm*. “İslâm dininin direğidir.” İlim ile ayakta durur.

İslâm, ilim ile ayakta duracaktır; cehaleti izale etmek için gelmiştir. Cahiliye devrini kapamak için gelmiştir. İnsanların gönüllerini, kalplerini, kafalarını aydınlatmak için gelmiştir. Onun için mü'minin en önemli meşguliyeti, faaliyeti, her sahada, her yaşta, beşikten

mezara kadar öğrenmek, öğretmek ve öğrendiğini uygulamaktır.

En iyi faaliyet, ilim öğrenmek! Bu madyonun birinci yüzü ... Öteki yüzü; ilmi laf olsun diye öğrenmemek, ilimden faydalanmak, ilmi uygulamak, ilmin gereğini yapmak, ilmine uygun amel etmek, ilmiyle âmil olmak ve hayatını böyle geçirmek...

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Hem Türkiye'nin içinde hem Türkiye'nin dışında çok gezen bir kardeşinizim. İslâm ülkelerini ve çalışmak, ilim öğrenmek gibi çeşitli sebeplerle gayrimüslimlerin diyarlarına gitmiş olan müslüman kardeşlerimi ziyaret ettim. Bu vesileyle Allah coğrafya kitabında okuduğum pek çok kıtayı, ülkeyi görmeyi bana nasip etti. Müslümanlarla gayrimüslimleri mukayese imkânı da kendiliğinden ortaya çıktı. Ziya Paşa'nın senelerce önce:

Gezdim diyâr-ı küfrü, beldeler, kâşâneler gördüm,

Dolaştım mülk-i İslâm'ı, bütün virâneler gördüm.

dediği gibi, o zamanlar başlamış. Ziya Paşa, bizden yüz, yüz elli sene öncenin insanı. Bunları görmek mümkün oldu. Aradaki farkın sebebini, acı acı bildirmek icap etti:

Biz Allah'ın sevgili kullarıyız. Biz Allah'ın doğru yolda giden kullarıyız. Biz Allah'ın mü'min kullarıyız. Biz Allah'ın adalete gönül vermiş kullarıyız. Haksızlık yapmayan kullarıyız, yapmaması gereken kullarıyız. Prensip sahibi olması gereken kullarıyız. Zulüm yapmayan, yapmaması gereken kullarıyız. Ahlâk-ı hamîde ile ömrünü sürmek, Allah'ın emirlerine boyun bükme, Allah'ın yasaklarından kaçınmak mecburiyetinde olan ümmetiz.

“Niye bizim hâlimiz böyle? Niye öbür taraf öyle?” diye bunların sebebi, izahı oldu. Bunun pek çok sebepleri var. Bu sebeplerin bir kısmı; bizim kendi içimizde bulunan kusurlar, bir kısmı bizim kusurumuz, belki bizim dışımızda da çok sebep var. Kâfirler bizim kalkınmamızı istemiyorlar. Yetişmemizi, gelişmemizi, rahatımızı, mutluluğumuzu, güçlenmemizi istemiyorlar; onun için tedbir alıyorlar; bu muhakkak...

Nasreddin Hoca sokakta kavga eden insanları görmüş. “Ne oluyor?” diye yollarına durmuş, kapıya inmiş, kavga edenlerin yanına kadar yanaşmış. “Münakaşa, kavga, gürültü” derken, yorganını çekmişler, savuşup gitmişler. Ertesi gün hoca; yorganı nasıl kaptırdığını, niye aşağı indiğini anlatmış. “Yanına yanaştıkları zaman aklın neredeydi? Niye kovalamadın?” vesaire vesaire, hoca bir sürü tenkide uğramış. Hoca sabırla dinliyor, içinden “fesübhanallah” diyor. Sonradan diyor ki; “Ya, iyi güzel, bütün bu saydığınız kabahatlerin hepsi bende var. Peki, şu yorganı alıp götüreren hırsızların hiç kabahati yok mu?”

Müslümanlar bu durumda. Müslümanları bu duruma düşüren kâfirlerdir. Müslümanları kalkındırtmayan kâfirlerdir. Müslümanlara bu zararları veren kâfirlerdir. Bu durumda kalması için baskı yapan, oyunlar, hileler, tuzaklar tesis eden onlardır. Tamam, fakat bize ait kusurlar da var. En başta gelen kusurumuz; hem dinimizi hem dünyamızı hem âhiretimizi öğrenmemizi ve kendimizi kurtarmamızı sağlayacak olan ilme sarılmayışımız. Ecdadımızdaki ilim hevesine bizim yakışmayışımız.

Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* ümmî bir topluluğa geldi; okuma yazma bilmeyen insanlara, kendilerine kitap indirilmemiş bir kavme geldi. Kumlar arasında, mahrumiyetler içinde yaşayan bir topluluğa geldi. Görgüleri, bilgileri, hesapları, kitapları olmayan bir topluluğa geldi. Ama iman ve Allah'ın emirleri, Kur'ân-ı Kerîm'in teşvikleri, âyetleri o insanlardan kısa bir zaman sonra cihanın en cevval, en ateşli, en ileri mertebeli insanlarını meydana çıkardı. O ümmîlerin çocukları, torunları dünyanın cihan durdukça rahmetle anılacak büyük alimleri oldular. Dağda çoban gütmüş olan kimseler; üç kıtaya hükmeden imparatorluğun halifesi oldu. Okuma-yazma bilmeyen kavim; cihana ilimlerin en güzellerini öğreten bir kavim oldu. İlim neşreden bir kavim hâline geldi. Bu İslâm'ın kendi ruhunun insanlar üzerindeki tesiridir.

İslâm bir insanın kalbine girdi mi o insan başka bir insan oluyor. O insan artık duramıyor. O insan rahatına düşkün olamıyor. Rahat, kendisini rahatsız ediyor. Huzur, kendisini huzursuz ediyor. Nimet, kendisini üzüyor. Bir şeyler yapması gerektiği şuuru içinde gece

uyumaz, gündüz durmaz bir insan hâline geliyor. İnsan mü'min-i kâmil olduğu zaman Allah'ın dinine hizmet etmek için, müslümanlara faydalı olmak için çalışkan bir kimse hâline geliyor; iman bu noktaya getiriyor.

Biz bu imanı kaybetmişiz, bu heyecanı kaybetmişiz, bu şevki kaybetmişiz; onun için yaygın bir cahiliyet var. Yeni bir cahiliyet devri var. Bütün İslâm âlemi üzerinde yaygın bir cahiliyet...

Bu cahiliyet nerden başlıyor?

Her şeyden önce imanlarını bilmiyorlar. Hafızdır, Kur'ân-ı Kerîm'i bilmez. Müslümandır, Allah'ın haramlarını bilmez, yasaklarını bilmez. Kadınlar, Allah'ın emirlerine uymaz. Çocuklar, Allah'ın emirlerine uymaz. Tüccar, ticaretini Allah'ın emirlerine uygun yapmaz, yapmak için ter dökmez.

Yaygın bir cahillik!

İslâm, insanları kurtaran en önemli faktörün ilim olduğunu bildiği için, ilme en büyük payeyi verdi.

Rütbetü'l-ilmi a'le'r-rütebi. "Rütbenin en üstünü -İslâm'da- ilim payesidir, ilim rüt-

besidir." Alimin mertebesi, mertebelerin en üstünüdür. Ondan daha üstün bir mertebe yoktur.

"Acaba yöneticiler onlardan daha üstün değil midir? Kaymakamlar, valiler, hükümdarlar vesaire?"

Hayır!

b. İslam'da Bütün İşler Ehil Olana Verilir.

Esasen burada bir ince nokta daha vardır. İslâm'da bütün işler ehil olana verilir, ehliyetli olana verilir. Peygamber Efendimiz; "İşler ehliyetli insana verilmemesi, kıyametin kopmasıyla ilgilidir." diyor.

Bu o kadar önemli bir prensiptir ki müslümanlar uzun ezalar cefalar çektikten sonra, yerlerinden yurtlarından hicret ettikten sonra, müşrikler, Mekke'yi onlara zindan ettikten sonra başka yerlere göç edenlerin - Habeşistan'a, Medine-i Münevvere'ye vesaireye- gidip geldiklerini biliyorsunuz. Nice savaşlardan sonra, Bedir harbi, Uhud harbi, vesaire vesaire Allah, Mekke-i Mükerrreme'yi müslümanlara nasip ediyor. Fütihat nasip oluyor, Mekke fetholunuyor. Müslümanlar

mansur, müeyyed, muzaffer ve galip olarak Mekke-i Mükerreme'ye giriyorlar...

Hz. Ali Efendimiz; o müslümanların kıblesi Kâbe-i Müşerreffe'nin anahtarını eline alıyor ve Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerine diyor ki;

“Ya Resûlallah!”

Kendisi, damadı, amcazadesi, erkek çocukların, çocukların ilk müslüman olanı. Hz. Ali; Esedullah, Allah'ın arslanı, ilim şeyhi, dördüncü halife, Fâtımatü'z-Zehrâ anamızın mübarek eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin *radiyallahu anhüm ecmaîn*'in, mübarek seyyidlerin, şehitlerin mübarek babası olan Hz. Ali Efendimiz diyor ki;

“Şu anahtarı ben alayım, Kâbe'nin anahtarı, bekçiliği görevi, bundan sonra benim olsun.”

Peygamber Efendimiz razı olmuyor. Eskiden o işi yapmakta olan kabilenin ve ailenin tekrar o işi yapmasını emrediyor. Ve bu hususta âyet de iniyor:

“İşleri ehillerine verin.” diye. Bir! Bu İslâmî, Kur’ânî bir kaide. Şek ve şüphe yok! Her iş ehline verilir!

Peki, ehil kimdir?

Bir işin, valiliğin, bilmem kaymakamlığın ehli, komutanlığın ehli, daha başka vazifelerin ehli kimdir?

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*’in tatbikatına bakalım: Efendimiz bir askeri müfrezeyi bir görevle bir yere gönderiyordu. Hepsini ayrı ayrı çağırdı, sorular sordu:

“Kur’ân-ı Kerîm’den ne kadar bilirsin?”

Yokladı, kendileriyle konuştu. Herkes Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’e bildiğini arz etti. Nihayet içlerinden bir genç çıktı geldi, Peygamber Efendimiz ona da; “Kur’ân-ı Kerîm’den ne kadarını biliyorsun?” diye, sordu O mübarek dedi ki; “Yâ Resûlallah! Şu, şu sureleri biliyorum; bir de Bakara sûresini biliyorum.”

Bakara sûresini bildiğini söyleyince Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki;

“Bakara suresini biliyor musun?”

“Evet, biliyorum yâ Resûlallah!”

Tekrardan sordu; “Biliyor musun?”

“Biliyorum.”

Fe-ezheb emte emîrühüm. “Madem bu böyle, o hâlde sen bunların emirisin!” dedi. Yaşça küçük olduğu hâlde onların başına onu emir tayin etti.

Neden?

Kur’ân-ı Kerîm’i en iyi bilenleri olduğu için! Genç olmasına rağmen, Kur’an’ı en iyi bileni başlarına emir tayin etti.

Onun için İbn Abbas *radiyallahu anhümâ* diyor ki;

Kur’ân-ı Kerîm’de geçen *Uli’l-emri min-küm* tabirindeki *uli’l-emr* ulemâdır.

Neden?

Emir, umur, işler zaten Kur’an’ın ehli olana verilir de ondan. Dini en iyi bilene verilir de ondan. Allah’ın şeriatini en iyi uygulayacak, Allah’ın ahkâmıyla en güzel amel edecek kimseye verilir de onun için. O bakımdan böyledir. Said Havva’nın tefsirine de bakarsanız;

أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ

*Etî'u'llâhe ve etî'u'r-resûle ve uli'l-emri minküm.*¹ âyet-i kerîmesinin tefsirinde, bunları siz de göreceksiniz.

Bir başka hadîs-i şerîfte Peygamber *sal-lallahu aleyhi ve sellem* hazretleri şöyle buyuruyor:

“Bir grup insan bir uzak yola sefere çıkarlar.”

Fe'l-yeümmehüm akraühüm bi-kitâbi'llâh. “Allah’ın kitabını en çok bileni bu topluluğa imamlık etsin.”

İçlerinden Kur’an’a en âşina olan, Kur’an’ı en iyi bilen kimse, imamları olsun.

Fe-izâ ennehüm. “Onların imamlığını yaptı mı.”

Fe'l-yeemreühû. “Emirleri de o olsun.”

Mademki imamlık yaptı; ondan sonra emirleri de o olur.

Bu hadislerden de görüyoruz ki işlerin başına getirilme sebebi, ilim! Onun için Pey-

¹ 4/Nisâ, 59.

gamber *sallallahu aleyhi ve sellem* hazretlerinin âhirete irtihalinden sonra, Hulefâ-i Râşidîn zamanında, fütûhât esnasında hangi şehirler alınmışsa oralara Ebû Bekir Sıddîk Efendimiz, Ömerü'l-Fâruk Efendimiz ve diğer Hulefâ-i Râşidîn, hep alim olan, daha alim olan, daha bilgili olan sahabeyi vali tayin ettiler. Selmanü'l-Fârisî bir yere vali oldu, Abdullah İbn Mes'ud bir yere vali oldu, Ebû Mûsâ el-Eş'arî bir yere vali oldu... Bunları hep biliyorsunuz.

Efendimiz mesela Yemen'e gönderdiği görevliyi soruyor:

“Onlar arasında neyle hükmedeceksin? Onları nasıl yöneteceksin?”

“Allah'ın kitabına göre.”

“Peki, Allah'ın kitabına göre aradığın meselede cevabı bulamazsan o zaman ne yapacaksın?”

“Resûlullah'ın sünnetine göre hükmedeceğim, ona göre hareket edeceğim.”

“Orada da bir şey bulamazsan?”

“O zaman bunların ışığında, kendi mantığımla içtihat ederim.” dedi.

Resûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem*
Efendimiz o zâta dua eyledi.

“Resûlü’nün resûlünü böyle güzel anlayışlı ve böyle güzel bir duyguya ve zihniyete sahip kılan Allah’a hamd olsun.” diye hamd ü senâlar eyledi.

c. Müslümanın İlk İş i İlim Öğrenmek

O bakımdan, müslümanın, sizlerin ve bizlerin ilk iş imiz ilim öğrenmek! Çocuklarımıza vereceğimiz en kıymetli malzeme, her şeyden önce ilim! Çocuklarımızı alim yetiştirmek, ilk iş iniz bu! Ama maalesef öyle yapmıyoruz, çocuklarımıza en çok maaş gelecek iş e, en çok kazanç sağlayacak iş e sevk ediyoruz.

“Doktor çok para kazanıyor; hadi doktor olun. Mühendisler çok para kazanıyor; hadi mühendisliğ e gitsin. Bilgisayar mühendisliğ i çok geçerli; hadi oraya gitsin. Siyasal bilgilere giderse elçi olur; hadi oraya gitsin.”

“Çocuğ um Allah’ın dinini öğrens in de Allah’ın sevdiğ i kulu olsun.” diye düş ünen insanlar azınlıkta...

Böyle insanlar da var; belki sizler çoğ unlukla öyle insanlarsınız, çocuklarınızı belki

İmam Hatip Okulu'na gönderdiniz; bendeniz de öyle yaptım. Benim çocuğum ilkokulu bitirdikten sonra hocası; “Aman bunu iyi bir şekilde okut.” filan diye, çok methetti:

Ben de “Dinini öğrensin.” diye en iyi okutma çaresi olarak İmam Hatip Okulu'na verdim.

Çocuk dedi ki;

“Ben şu mesleği öğrenmek istiyorum, şuna heves ediyorum.”

“Burayı bitir de ondan sonra ne yaparsan yap.” dedim. O bakımdan, hepimizin üzerine farizadır, önemli bir vazifedir; Allah'ın dinini öğreneceğiz, fıkıh öğreneceğiz.

Emevî Camii'nin çok fâzıl, çok kâmil bir imamı vardır. Sağdır, Allah ömrünü uzun eylesin. Abdurrezzak Efendi *sellemeullah* bana; “Siz caminizde fıkıh dersi de okutuyor musunuz?” diye, sordu. Biz İskenderpaşa'da hadis okutuyoruz.

“Fıkıh dersi de okutuyor musunuz?” diye sordu. Kendisi o Hanefî fıkıhının mühim kitaplarını kırk defa, elli defa, altmış defa devretmiş, hatmetmiş, tekrar tekrar okutmuş ve

ezbere biliyormuş. Bu meseleye o kadar ihtimam ediyor.

İlimlerin en yükseği, fıkıh ilmidir. Çünkü fıkıh, kişinin yapması, yapmaması gereken, lehine ve aleyhine olan ahkâmı bildiren ilim olduğundan, Kur'an da onun çatısı altında olduğundan, hadîs-i şerîf de onun çatısı altında olduğundan, çocuklarımızı fakîh yetiştirmemiz lazım. Bir ümmetin saadeti, selameti fakihlerinin çokluğundan, hatiplerinin, alimlerinin çokluğundadır. Bir kavmin bedbahtlığı da, içlerindeki alimlerin, fakihlerin azlığındadır. Eğer bir toplulukta fakihler, hatipler, alimler, bilginler çoksa ve bunlara soru soran... İfade ediyor da o alimâne bilgisine göre takvâ ehli bir insan olarak yaşıyor.

Ve ilmün fi'l-lisâni. “Bir de ilim vardır ki dildedir; sadece laf ebeliğidir, bilgi çokluğudur, gevezeliktir.”

Ve zâlike'l-hüccetü'l-ale'bni Âdem. “Bu, kıyamet gününde Âdemoğlunun aleyhine delil olacak.”

“Sen bunları biliyordun, niye uygulamadın?” diye Allahu Teâlâ hazretleri onlara soracak. Kendiniz alim, bilgin olun, öğrenin,

çocuklarınızı alim yetiştirin, bilgin yetiştirin, öğretin, öğrendiklerinizi uygulayın ve ilmiyle âmil olan alimlerden olmaya çalışın.

Bir kasabaya gitmiştim; oturduğumuz eve ziyaretçiler geldi. Sordum; bir tanesi manifaturacıymış. Manifaturacı; kumaş alıp satıyor. Ama fıkıh ilminde bir taneymiş, yegâneymiş. O kasabada onun üstüne kimse yokmuş, derya gibiymiş.

Olur.

Eski alimlerimizin hayatlarını incelediğimiz zaman, herkesin bir mesleği olduğunu görüyoruz. Hem alimlerimizin hem evliyâullahın, sûfîlerin, büyük mutasavvıfların hayatlarını incelediğimiz zaman, her birinin bir mesleği olduğunu da biliyoruz. O meslek, kimseye muhtaç olmadan yaşamak içindir, rızkını sağlamak, nâmerde muhtaç olmamak içindir. Merde, nâmerde muhtaç olmamak içindir. Ama ilmi, Allah rızası için öğretir. İlmi parayla da satmaz, ilmi öğretmek için para talep etmez, Allah rızası için öğretirler.

Kimisi aktardır, ıtır satar, koku satar, çeşitli maddeler satar. Kimisi bezzazdır. Kimisi şu meslektendir, kimisi bu meslektendir.

Olabilir. Mademki manifaturacı, “Falanca efendi, beldesinin en büyük fakihî” olabiliyor; siz de olabilirsiniz. Sıfırdan bir ilmi alırsınız; “Ben fıkıh ilmini öğrenmek istiyorum.” dersiniz, en basit kitabını alır, okursunuz. Ondan sonra, bir ileriki kitabını okursunuz, ondan sonra bir ileriki kitabını okursunuz; o husustaki kitapları kütüphanenizde toplama-ya başlarsınız, topladıklarınızı okumaya başlarsınız, not almaya başlarsınız.

Üç sene, beş sene geçti mi, siz o mesleğin erbabı olursunuz, piyasasına girmiş olursunuz. Tefsir ilmi de, hadis ilmi de, kelam ilmi de böyle, daha başka tasavvuf ilmi de böyle... Onun için meşrebinize uygun olan bir ilmi seçin ve onunla ilgilenin; çoluk çocuğunuzu da alim yetiştirmeye gayret edin.

d. Lâ Havle ve Lâ Kuvvete İllâ Billâh Sözü­nü Çok Tekrar Etmenin Faydaları

Diğer hadîs-i şerîfi okuyalım, üç hadis olsun:

اسْتَكْثَرُوا مِنْ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ فَإِنَّهَا تَدْفَعُ
تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ بَابًا مِنَ الضَّرِّ أَدْنَاهَا الهمُّ

İsteksirû min kavli lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh ve innehâ tedfe'u tis'aten ve tis'îne bâben mine'd-durri ednâhâ'l-hemmu.

Câbir *radıyallahu anh'*ten rivayet edilmiş.

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* bu hadîs-i şerîfnde tavsiyesi şöyle:

“*Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh* sözünü çok tekrar edin, çok söyleyin, çok çok *lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh* deyin. Çünkü bu, doksan dokuz çeşit zararı insandan uzaklaştırır.”

Mânevî bir tesiri vardır. İnsan bunu söyleyince zararlar kendisinden uzaklaşır.

“Bu doksan dokuz çeşit zararın en aşağısı, *hemm* yani üzüntü, tasa, iç sıkıntısıdır.”

İnsanın içi sıkıntılı, üf püf ediyor, “Canım sıkılıyor.” diyor, “Dertliyim.” diyor. “En aşağısı insanın üzerinden bunu gidermek.”

Bunun ötesinde demek ki daha doksan sekiz çeşit faydası var.

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh nedir?

Allah'ın varlığını, kuvvetini idrakten doğan bir sözdür.

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh. “Hiçbir tesir yoktur, hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir değiştirici etken yoktur; ancak hepsi Allah'ın emrindedir, Allah'ın izniyledir. Allah nasip etmezse hiçbir şey olmaz. Allah yazdıysa kimse onu bozamaz. Her şey Allah'tandır.” demek.

Allah'ı tanımaya yönelik, Allah'ı iyi tanımayı sağlayan bir ifade olmuş oluyor. *Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh* duygusuna sahip olan bir insan çok hür bir insan olur, çok cesur bir insan olur, çok kahraman bir insan olur.

Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh.

Allah'tan başka güç kuvvet sahibi yok, bütün güç kuvvetler O'nda! Hiç kimseden korkmam; ne Amerika'dan korkarım, ne İngiltere'den korkarım, ne Rusya'dan korkarım, ne ölümden korkarım, ne falancadan korkarım, ne filancadan korkarım. Hakkı tutarım, hakkı işlerim, hakkı desteklerim, hakkı yaparım, hayrı işlerim. Ve insan *lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh* duygusuna sahip olursa bu

duyguya sahip olursa, böyle bir kahraman insan olur, babayiğit insan olur. Bazı kelimelerin sevabının çok olması, ihtiva ettiği mânanın muazzamlığından ve dinimizdeki öneminden dolayıdır.

Her şeyin Allah'tan geldiğini hepimiz bilirsiniz:

Hayrihî ve şerrihî mina'llâhi teâlâ diye Amentü'de küçükken öğretmişlerdir size. Ama hiçbirimiz hayrın ve şerrin Allah'tan geldiğini bilen bir insanın davranışıyla davranmayız. Ona eyvallah, buna dalkavukluk, filancaya yüzünü dökmek, falancaya bilmem ne...

Hâlbuki Allah'a dayanan, Allah'a güvenen, hakkıyla Allah'a tevekkül eden insanı Allah, kuş yavrularının yuvada beslendiği gibi besleyeceğini bildiriyor. Rızkı da gelir, insanlar da gelir; öyle hür olan insana Allah her türlü imkânı açar, keramet ihsan eder, lütuf kapılarını açar. Onun için önemli bilgilerden biri olarak *lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh*'ın mânasını derin derin düşünün. Her şey Allah'tan!

Yolda geliyorduk, mola verdik, oturduk, konuşuyoruz. Falanca insan yolunu sapıtmış, şaşırılmış.

Neden?

Arkadaşlar çeşitli cevaplar vermek istedi, ben yok dedim. Allah şaşırttı da ondan şaşırıldı.

Neden?

Dalalete düşüren de Allah'tır, hidayeti veren de Allah'tır. Hidayeti verirse doğru yol üzerinde olur, hidayeti vermezse yanlış yol üzerinde olur. Şaşırtan da Allah'tır. Hayır da Allah'tandır, şer de Allah'tandır. Kulun bir edepsizliği, bir sû-i edebi, bir ukalalığı, bir harama bulaşması vardır, Allah'ın hoşuna gitmeyecek bir şeyi vardır, çirkin fiili vardır; ondan dolayı Allah ondan tevîkîni selbetmiştir. Ona tevîkîni refîk etmemiştir. Adam artık istediği kadar çırpınsın, doğru yolu bulamaz, göremez. Kapının önüne götürsen kafasını duvara çarpar, yine kapının öbür tarafına geçemez.

Neden?

Allah nasip etmiyor da ondan.

Peygamber Efendimiz Ebû Talib'in başına dikildi;

“Amcacığım, müslüman ol, benim peygamber olduğumu söyle, sana şefaate hakkım olsun.” dedi.

“Biliyorum, sen benim yeğenimsin, doğru sözlüsün, doğru özlüsün, seni severim.” dedi. Hayatı boyunca korumuştur. “Ama *lâ ilâhe illallah* demem.” dedi.

Onun için her şeyin Allah'tan olduğunu bileceğiz. Her şeyin Allah'tan olduğunu bildiğimiz için Allah'a kulluk etmeye yöneleceğiz. Allah'a, Allah ile olan kulluk muamelemizi düzeltmeye gayret edeceğiz. Onu düzeltmediğin zaman hiçbir işin rast gitmez. Onu düzelttiğin zaman Allah her işini rast getirir.

وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ
لَهُ مَخْرَجًا

Ve men yetteki'Ilâhe yec'al lehû mahrecen ve yerzûkhü min haysü lâ yahtesib. ²

“Kim takvâ ehli olursa Allah ona sıkıntısından

² 65/Talak, 2.

bir çıkış noktası gösterir, ummadığı yerden rızıklandırır.”

Yardım eder, nusret eder, kâfire karşı muzaffer eder, gözünden perdeyi kaldırır, görmediği şeyi gösterir, elinin eremeyeceği şeye erdirir, etrafındaki insanları kendisine yardımcı gönderir, filancanın rüyasına girer, falancaya öyle emreder...

e. **Asıl Çalışma Gayretimiz Allah’a Güzel Kulluk Etmek ve Belalara Sabretmek**

Onun için bizim asıl politikamız ne olacak? Asıl çalışma gayretimiz ne olacak?

Kulluk! Allah’a güzel kulluk etmek. Allah’a kulluk vazifemizi, onun rızasını kazandıracak şekilde yapmak. O bizi görüyor, biz onu görmüyoruz.

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ

*Ve hüve meaküm eyne mâ küntüm.*³

“Nerede olsanız O sizinle beraberdir.”

O mahiyeti sezeceksiniz. Allah’ın gördüğü bir durumda olduğumuzu bileceksiniz. Her hareketinizi ona göre yapacaksınız. O zaman

³ 57/Hadid, 4.

her işiniz iyi olacak. Bu mânayı da zihninize iyi yerleştirin. Tasavvufun özü budur.

أَشَدُّ النَّاسِ بَلَاءَ الْأَنْبِيَاءِ ثُمَّ الْأَمْثَلُ فَالْأَمْثَلُ
يُبْتَلَى الرَّجُلُ عَلَى حَسَبِ دِينِهِ فَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ
صُلْبًا، اشْتَدَّ بَلَاؤُهُ وَإِنْ كَانَ فِي دِينِهِ رِقَّةٌ ابْتُلِيَ عَلَى
قَدْرِ دِينِهِ فَمَا يَبْرُحُ الْبَلَاءُ بِالْعَبْدِ حَتَّى يَتْرُكَهُ يَمْشِي
عَلَى الْأَرْضِ وَمَا عَلَيْهِ خَطِيئَةٌ

*Eşeddü'n-nâsi belâen el-enbiyâü süm-
me'l-emselü fe'l-emselü yübtele'r-racüle
alâ-hasebi dînihî fe-in kâne fî dînihî sulben
iştedde belâühû ve in kâne fî dînihî rikkatün
übtüliye alâ-kadri dînihî fe-mâ yebrahu'l-
belâü bi'l-abdi hattâ yetrükehû yemşî ale'l-
ardi ve mâ aleyhi hatîetün.*

Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem*;
“En çok belalara uğrayan, mânevî imtihanlara
düçar olan, sıkıntılara maruz kalan insanlar
peygamberlerdir.” diyor. Allah’ın sevgili kul-
ları, en sevgili kulları olan peygamberler, en
büyük belalara müptela olurlar.

Sümme'l-emselü fe'l-emselü. “Sonra bu kaideye göre, Allah’ın sevgililik, yakınlık derecesi olan kulları belalara uğrar. Evliyâsı, asfiyâsı belalara uğrar.”

Aşağı doğru gider.

Yübtele'r-racüle alâ-hasebi dînihî. “Dini, dindarlığı, imanı, ihlâsı nispetinde kul belalara, imtihanlara uğrar.”

Fe-in kâne fî dînihî sulben. “Eğer dininde sağlamlık varsa, metanet varsa.”

İştedde belâûhu. “Belası çok olur.”

Ve in kâne fî dînihî rikkatün. “Dini inceyse, zayıfsa.”

Übtüliye alâ-kadri dînihî. “Dininin miktarınca belaya uğrar.”

Pek sıkıntılara uğramaz.

Fe-mâ yebrahu'l-belâü bi'l-abdi hattâ yetrükehû yemşî ale'l-ardi ve mâ aleyhi hatîetün. “Belalar kula gelir, gelir, gelir, gelmeye devam eder, eder, eder; nihayet kul, yeryüzünde hiçbir zerre günah kalmamış bir durumda, suçsuz, günahsız, masum, pak,

Allah'ın sevgili kulu olacak hâle gelinceye kadar..."

Bundan çıkan ders şudur:

"Müslüman, Allah'ın sevgili kulu" diye ona sıkıntı gelmeyecek gibi bir şey sanılmasın. Sıkıntı müslüman kula gelir, bela müslüman kula gelir. Belaların en büyükleri peygamberlere gelmiştir. Bunlar "Kulun günahları affolunsun." diyerdir, imtihandır. "Sevabı çok olsun." diyerdir, "Mertebesi daha yüksek olsun." diyerdir.

Onun için bir bela, bir sıkıntı, bir üzüntü geldiği zaman sabredin! Feryat etmeyin, isyan etmeyin, âsi olmayın, kadere söz söylemeyin, derde sövmeyin.

Neden?

Belayı da gönderen Allah! O hâdise ile seni karşılaştıran Allah. O sıkıntıya uğratan Allah! En çok peygamberlere geliyor. Ondan sonra evliyâyâ geliyor. Ondan sonra sâlihler geliyor. Ondan sonra mü'minlere geliyor. En azı, en zayıf müslümana geliyor. Kâfirler de ballı kaymakla geziniyorlar. Yeryüzünde çeşit çeşit nimetlere mazhar oluyorlar.

Onun kıymeti yok! Müslümana bela gelir, sıkıntı gelir.

İşte bunu bileceksiniz!

Allah'tan afiyet istemekle beraber, bileceksiniz ki "Müslüman kul günahlardan azlolsun." diye, "Allah'ın yanında mertebesi artsın." diye bu dünya hayatında kendisine çeşitli imtihanlar gelir; bunu bileceksiniz. Onun için belalara karşı sabırlı olacaksınız. Belaların karşısında yıkılmayacaksınız, metanetinizi bozmayacaksınız. Rabbinize sevginiz, saygınız, bağlılığınız, sekteye uğramayacak.

Malınıza bela gelebilir, arabanız kaza yapabilir, tarlanıza âfet, çocuğunuza hastalık gelebilir, kendiniz rahatsız olabilirsiniz, ticaretiniz bozulabilir... Ekseriyetle bozulur.

Neden?

Müslümanın başına çeşitli belalar geldiği için...

Aman bunların Allah'tan geldiğini unutmayın! En yüksek tasavvufî makamlardan birisi olan Allah'ın takdirine rıza ve onun hükmüne teslim olma; rıza ve teslimiyet ma-

kamına ulaşmaya gayret edin! Ama Allah'tan afiyet isteyerek:

“Yâ Rabbi! Ben zayıf kulunum. Beni belalara uğratma! Ben böyle imtihanları çok iyi kaldıracak bir kul değilim. Eksiğim kusurum çok fazla; sen beni belalara uğratmadan yüksek mertebelere çıkar. Beni iki cihanda afiyet ve saadet ehli eyle!” deyin.

Allah'tan afiyet isteyin, belalardan uzak olmayı isteyin, hastalıklardan salim olmayı isteyin. Ama ezelde eğer takdir kalemi size bir şey yazmışsa bir hastalık, bir ağrı, bir sızı, bir üzüntü, bir sıkıntı, bir kaza, bir bela, bir hâdise, bir olay; ona da sabredin, bilin ki Allah'tan. Sabredin, Allah'ın takdirine rıza gösterin. Çünkü Allah *celle celâlühû* bir hadîs-i kudsîde şöyle buyuruyor:

“Benim kaza ve kaderime razı olmayan benim mülkümden çıksın; benden başka kendisine bir rab bulsun!”

Kulluğundan reddediyor.

Onun için mü'minin iki önemli vasfını hiç unutmayın: Allah'ın nimetlerine şükür, başına gelen olaylara sabır... Sabredince günahlardan

pak olarak kalkar. Öteki sıkıntılar da öyledir. Rabbimiz'den dinde ve dünyada, âhirette afiyet ve saadeti niyaz ederiz.

Sizlerin de sevdiklerinizin de buraya gelmeyen kardeşlerimizin de hepsinin dünyaları da âhiretleri de mâmur olsun. Allahu Teâlâ hazretleri elem keder vermesin. Beldelelerimizi âfetlere uğratmasın. Bizi kıtlıklarla, zelzelelerle, felaketlerle terbiye etmesin. Düşmanın karşısında mağlup etmesin. Düşman çizmelerine çiğnettirmesin. Müslümanı müslümana kırdırmasın. Müslümanı müslümanla uğraştırtmasın. Bizi belalardan sâlim eylesin. Âfiyet üzere eylesin. Salih eylesin. Huzurlu, sıhhatli, afiyetli, güçlü kuvvetli olmayı nasip eylesin. Çünkü güçlü kuvvetli müslüman, zayıf müslümandan daha hayırlıymış. Hadîs-i şerîfte öyle bildiriliyor. Biz bu gücümüzü kuvvetimizi Rabbimiz'in yolunda kullanalım. Dinimize hizmette kullanalım. İslâm'ın aziz olmasında, gelişmesinde, kuvvetlenmesinde, yayılmasında kullanalım. "Paramız çok olsun, hayra sarf edelim. Bedenimiz sıhhatli olsun, hayra koşturalım. Sıhhatimiz keyfimiz yerinde olsun, imkânımız çok olsun, Rabbimiz'in yo-

luna feda olsun.” diye Allah bize iki cihanda nimetler ihsân eylesin.

...

İnsan azsa herkes meseleleri biliyorsa o toplum yüksek bir toplumdur. O zaman “Hayırlı bir seviye var.” demektir. Ama hiç kimse bir şey bilmiyorsa...

Haram nedir? Helâl nedir? Allah niye gazap eder?

Niye kıtlık veriyor? Niye yağmur yağmıyor? Niye belalara düçarız?

Kâfirlerin önünde eskiden çok şanlı, şerefli, izzetli, itibarlıyken niye şu anda onların esiri, maskarası durumundayız?

Bunların sebeplerini, hep o mânevî şeylere bağlamak lazım. Çünkü bir kavmi aziz eden de Allah’tır, zelil eden de Allah’tır.

أَشَدُّ النَّاسِ حَسْرَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ رَجُلٌ أَمَكَّنَهُ طَلَبُ
الْعِلْمِ فِي الدُّنْيَا فَلَمْ يَطْلُبْهُ وَرَجُلٌ عَلَّمَ عِلْمًا فَاَنْتَفَعَ
بِهِ مَنْ سَمِعَهُ مِنْهُ دُونَهُ

Eşeddü'n-nâsi hasreten yevme'l-kıyâmeti racülün emkenehû talebü'l-ilmî fi'd-dünyâ fe-lem-yatlübhu ve racülün alleme ilmen fe'ntefea bihî min semiahû minhü dühühü.

Eşeddü'n-nâsi hasreten yevme'l-kıyâmeti. “Kıyamet gününde insanların bir kısmı defter-i âmâli açıldıktan sonra, hesaplar görüldükten sonra pişman olacak.”

Biliyorsunuz, belli günahları işleyenler, pişman olacak. Ömürlerini zayi edenler, pişman olacaklar. Ah edecekler, vah edecekler, hasretlik duyacaklar, o kıyamet gününde “Yazık bize, vah bize!” diyecekler. Şu dünyadaki hayatını rızâ-i Bârî'ye uygun geçirenler gün yüzü görecek, mükâfatlara erecekler, iltifatlara nail olacaklar; cennete girip saadeti bulacaklar.

f. Kıyamet Gününde Pişman Olacak İnsanlar

“Kıyamet gününde insanların en çok hasretlik çekecek olanları, ah vah edecek olanları dünya hayatındayken, kendisine ilim öğrenme imkânı hâsıl olduğu hâlde ilim tahsil etmemiş kimse olacak.”

En çok hasretlik çekecek olan bu kimse olacak. En çok dizini döven, yakasını yırtan, saçını başını yolan insan; “Vaktimi boş geçirmeseydim, keşke ilme sarf etseydim, ilim öğrenseydim.” diye, elinde ilim öğrenme imkânı olduğu hâlde öğrenmeyen insan olacaktır.

Acaba biz ilim öğrenme imkânına sahip miyiz, değil miyiz?

Biz ilim öğrenme imkânına sahip insanlarız. Çok bahtiyar insanlarız. Çölde, dağda, uzak yerlerde değiliz; ilmin, üniversitenin, hocaların, hacıların, alimlerin, fakihlerin yaşadığı bir yerde bulunuyoruz. Ama ilim talep etmiyoruz. “Ankara’daki talebelerim fıkıh öğrensinler.” diye, ben Antep’ten alim getirdim. Talebeler fıkıh öğrenmeye yanaşmadılar. Hâlbuki insan ilmin ayağına gidecek.

Hafız Hattat Osman Yedikule’de oturmuş. Her gün Eyüp’e hocasına hat dersine gidermiş ki bugün arabayla bile ne kadar uzun bir mesafe! Her gün gidip gelmek, ne büyük aşk ve şevk! İlmin ayağına gitmek ne kadar önemli bir şey oluyor.

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Açılan sayfada sizin karşınıza çıkan konu budur. Hepiniz ilimle meşgul olmaya bu akşamdan itibaren azmedin, gayret edin, kitaplarınızı karıştırın. Kütüphanenize ne kitaplar almışsınızdır, haberiniz yoktur. Her birisi birer hazinedir. Bunlardan en önemlisini istişare ederek, büyüklere sorarak, hocalara sorarak okumaya başlayın. Her gün bir miktar, bir miktar okuyarak ilminizi ilerletin. Veyahut bir araya gelin. “Yahu, bize fıkıh öğretecek bir hoca bulalım.” deyin.

“Her birimiz şu kadar para koyalım, o hocanın maaşını sağlayalım, mekânını sağlayalım. Bir hoca gelsin; fıkıhı bize şöyle üç ayda kısaca, muhtasar bir tarzda anlatsın. Ondan sonra muhtasar bir tarzda okuruz. Birinci kur bu olsun. İkinci kur önümüzdeki sene olur.” diye, paralarınızı birleştirin, hoca tutun. Kendinize celp edin, Avrupa’dan getirin, Mısır’dan getirin, Suud’dan getirin... Ankara’ya “Abdurrahman Efendi” diye, Peygamber Efendimiz’in sülalesine mensup bir alim kişi geldi, sekiz sene kaldı. Bizim orada kurduğumuz Fıkıh Enstitüsü’nde de dersler vermiş, faydalı olmuş. Oturum alamamış veya biz onu bağrımıza basıp sahiplenmemişiz, kalktı Nor-

veç'e gitti. Norveç'in nüfusu ne? Norveç'in nüfusu Konya kadar bile değil.

Orada kaç tane müslüman var? Kaçtırdık; alim geldi, gitti. Arapçası güzel, fasih Arapça konuşuyor, tane tane konuşuyor, eli kalem tutuyor, her türlü imkânı var. Elimizden kaçtırdık. İnsan dünyanın öbür ucunda olsa mânevî faydasını sağlamak için seyahat edip gidip ondan istifade etmesi lazım gelirken böyle fırsatları kaçıırıyoruz. Neden? İlmin önemini bilmiyoruz. Âhirette bizim neden hasretlik çekeceğimizi, neden pişman olacağımızı, neden dizimizi döveceğimizi düşünmüyoruz; onun için.

O bakımdan ilim öğrenmeye gayret edin. İlmi metotlu olarak öğrenmek lazım! İlmi tam ehlienden öğrenmek lazım! Yarım ârif, hoca insanı dinden eder. Reformist, bilmem şeyci, söyleci, böyleci olmaz! Olgun, kâmil, her şeyi bilen, takvâ ehli bir alim olacak ve ondan ilim öğreneceksiniz. Onu celbedeceksiniz. Yalvaracaksınız, yakaracaksınız veya üç aylığına onun yanına gideceksiniz, bir aylığına onun yanına gideceksiniz ve kayda alacaksınız, okuyacaksınız, okutacaksınız; böylece ilim

sahibi olacaksınız. Bir insan ilim öğrendi. Ne yapacak?

Geliştirip ilmini uygulayacak. İlim süs için değildir. “Müslüman konuşsun.” diye değildir. Başkalarıyla münakaşa etmek için değildir. Başkalarına tafra satmak için değildir, fiyaka yapmak için değildir. Başkalarını münakaşalarda ezmek için değildir. Etrafa ahkâm kesmek için değildir.

İlim, insanın rızâ-i İlâhî’yi kazanması için bir âlettir, vasıtaadır. İlim bizâtihi bir gaye değildir ama cennetin yoludur, cennetin anahtarıdır, cennetin kapısıdır. O bakımdan müslüman ilmi öğrenecek. İlmi bu mânada öğrenmezse, bu şekilde öğrenmezse, bu niyetle öğrenmezse olmaz. Bilgi topluyor, bildiğini uygulamıyor, öğretiyor, kendisi tatbik etmiyor.

Böyle olursa ne olur?

İşte o da âhirette en çok hasretlik çekecek insandır.

Alleme ilmen. “Bir kimseye bir ilim öğretiyor.”

Fe'ntefea bihî min semiahû minhü. "Bu ilmi dinleyenler ondan istifade ediyorlar."

Dûnehü. "Kendisi hariç herkes istifade ediyor da ilmi kendisine fayda vermiyor."

Böyle alimi muma benzetmişler. Mum yanar etrafı aydınlatır ama her yanışı ile her saniye kendisi küçülür, erir, biter. Sonunda sığır gelir. Böyle alim muma benzetilmiş. Kendisini helak ediyor, kendisini yakıyor, başkalarına faydası var; ışık veriyor fakat kendisine faydası olmuyor.

Allah bizi faydalı ilimlere sahip eylesin. Faydalı ilminden faydalanan alimlerle dost eylesin. Onlardan ilim almayı nasip eylesin. Peygamber Efendimiz, bu mânayı teyit edici başka hadîs-i şerifinde; *el-İlmu ilmâni.* "İki çeşit ilim vardır, iki gruptur." diyor.

İlmün fî kalbi. "Bir ilim vardır ki insanın gönlüne yer etmiştir, insan onu benimsemiştir, içine iyice yerleştirmiştir."

Fe zâlike'l-ilmü'n-nâfi'. "İşte faydalı ilim budur."

Çünkü içine sindi; adam onu içine sindirdi. Ve ondan ömrü boyunca kendisi ve başkaları istifade eder...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN
17 Safer 1411 / 08.09.1990

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

